

WISS, LARS-ERIK. Gotlandsfåglar 1957. Fältbiologen 11: 39.

— Se PETTERSSON, ÅKE & WISS, LARS-ERIK.

VULT VON STEJERN, GÖSTA. Smärre meddelanden [hussvala], VF 17: 353; [vit stork], VF 17: 257.

ÅSE, LARS-ERIK. Se NOBEL, LENNART & ÅSE, LARS-ERIK.

ÖNEFÄLDT, JOHN. Smärre meddelanden [ringduva]. VF 17: 352.

ÖSTGREN, TORGNY SWISS. Lilla Karlsö. Fältbiologen 11: 34—35, 43.

Manuskriptet inlämnat den 7.7.1959. Förf:s adr.: Zool. Inst., Lund.

Den orädda gräshoppsångaren (*Locustella naevia*)

Bildsvit och text av KNUT EKLUND

I Stora Tuna i södra Dalarna har gräshoppsångaren under senare år förekommit i relativt stort antal. Arten torde här ha sitt förnämsta tillhåll i vårt land. År 1957 kunde SUNE NORSTRÖM inrapportera ej mindre än 22 sjungande hanar från trakten (jfr VF 16: 274, 1957) och glädjande nog ser fågeln inte ut att minska i antal, trots den nybyggda riksvägen genom Gylleslätten och industriområdets utvidgning i närheten av Lustmyren. Hur länge gräshoppsångaren har häckat i Stora Tuna vet vi ej. Kanske ända sedan 1946, då den hördes för första gången. Bofynd gjordes dock ej förrän 1955 (jfr VF 15: 28, 1956).

Få arter i vår fågelfauna är så orädda som gräshoppsångaren och man frågar sig vad som gör denna fågel så respektlös i människans närhet. I de flesta fall kan man närma sig en sjungande hane i ett buskage, utan att han visar minsta tecken till oro. Om man går försiktigt tillväga, kan man t. o. m. krypa in i grenverket på samma buske där hanen sitter för att studera den spelgalna lilla sångaren på nära håll. Det har förf. gjort, såsom framgår av planschbilderna.

Gräsiskans (*Carduelis flammea*), grönsiskans (*Carduelis spinus*) och gulsparvens (*Emberiza citrinella*) förekomst i Sverige vintrarna 1957—58 och 1958—59

Av

I. LENNERSTEDT & S. ULFSTRAND

De i Sverige övervintrande fågelarternas utbredning och deras årliga fluktuationer i frekvens är hittills mycket ofullständigt kända. För att söka råda bot på detta förhållande beslöt vi hösten 1957 att

Tabell 1. Frekvensen av gräsiska, grönsiska och gulspärv i olika delar av Sverige uttryckt i antal observerade exemplar per exkursionstimme. (*The frequency of Carduelis flammea, C. spinus and Emberiza citrinella in different parts of Sweden expressed as number of birds observed per hour of field work.*)

Distrikt (District)	1957-58				1958-59			
	Timmar (Hours of field work)	A <i>C. flammea</i>	B <i>C. spinus</i>	C <i>E. citrinella</i>	Timmar (Hours of field work)	E <i>C. flammea</i>	F <i>C. spinus</i>	G <i>E. citrinella</i>
Skåne	26	0	5	4	199	10	15	0,9
Blekinge	34	0	0	9	46	15	1	1
Småland	175	0	0,1	4	292	53	4	2
Halland, Göteborg, Bohuslän	57	0	1	1	120	9	8	2
Västergötland, Dalsland	108	0,2	0,2	9	359	41	11	4
Östergötland	58	0,3	0,2	3	109	38	1	2
Närke	99	<0,1	<0,1	6	207	17	2	4
Sörmland, Uppland ...	28	0	0	(18) ¹⁾	205	39	0,6	3
Värmland, Västman- land, Dalarna	28	0	0	0,2	125	11	<0,1	(11) ¹⁾
Norrland	31	2	0	0,9	57	2	0	2
Öland	—	—	—	—	41	26	1	0
Gotland	—	—	—	—	29	0	0	0,3
Hela riket (<i>The whole country</i>)	644	0,2	0,4	4,6	1.789	29,2	5,6	2,5

¹⁾ Ej medtaget vid beräkningen av siffrorna för hela landet. (*Not included in the figures for the whole country.*)

starta en undersökning, vars uppläggning och målsättning framgår av notis i VF 17: 271-272. Genom ett stencilerat upprop satte vi oss i kontakt med ett stort antal aktiva fältornitologer och anmodade dem att sända in sina exkursions- och inventeringsprotokoll från perioden den 23.12.—8.1. respektive år i och för sammanställning. Ett mycket innehållsrikt material har inkommit som svar på våra upprop. Den första vintersäsongen lämnades siffermässiga uppgifter om fågelbeståndet i olika delar av landet på basis av ca 650 exkursionstimmar; påföljande vinter hade denna siffra stigit till inte mindre än ca 1.800 timmar i fält. Fördelningen på olika landsdelar framgår av tab. 1.

I denna första rapport har vi valt att undersöka gräsiskans (*Carduelis flammea*), grönsiskans (*C. spinus*) och gulspärvens (*Emberiza citrinella*) frekvens och utbredning i Sverige under de två vintrar inventeringen hittills omfattat. En översikt över resultatet erhålles

ige
r-
sed

i tab. 1. Antalet fåglar observerade inom ett distrikt har uträknats, och den erhållna siffran har dividerats med summan av alla observatörernas exkursionstimmar. Härigenom får man ett ungefärligt genomsnittsvärde på respektive arts frekvens inom ifrågavarande område.

Givetvis finnes det många olika felkällor som spelar en roll för resultatets allmänna giltighet. Vi anser, att siffrorna för de två *Carduelis*-arterna är säkrare än de för gulsparven, eftersom de förra är mera jämnt spridda i terrängen och förflyttar sig i högre utsträckning, medan den sistnämnda arten gärna uppträder i stationära flockar i anslutning till bebyggelse och avskrädeshögar. Exkursionsroutens egenskaper får därför större inflytande på siffrorna för gulsparven, vilket är anledningen till att ett par siffror i tab. 1 inte har kunnat inbegripas i uträkningarna beroende på överrepresentation av speciella biotoper.

Granskar man tab. 1, kol. B, finner man, att gråsiskan vintern 1957—58 nästan helt och hållet saknades i Göta- och Svealand. Några enstaka flockar inrapporterades från spridda lokaler. Säsongen 1958—59 var situationen en annan. Massförekomst av gråsiska konstaterades över hela Sverige, utom i Norrland, där att döma av det knapphändiga materialet frekvensen synes ha varit ungefär konstant de båda åren. Av kol. F verkar det som om gråsiskorna varit särskilt talrika i de inre delarna av södra och mellersta Sverige, under det att de södra och västra kustdistrikten (Skåne, Blekinge, Halland — Bohuslän) uppvisar jämförelsevis låga siffror. Från flera håll rapporteras iakttagelser av enstaka snösiskor (*Carduelis hornemanni*).

he

Grönsiskan förekom vintern 1957—58 nästan enbart i Skåne. I övriga delar av södra och mellersta Sverige gjordes endast fåtaliga iakttagelser, i regel avseende enstaka smärre flockar. Frekvensen övervintrande grönsiskor synes ha varit betydligt större årsskiftet 1958—59 (kol. G). Huvudmassan av de övervintrande fåglarna anträffades i Skåne och Västkustlandskapen, d. v. s. områden med utpräglat milt, maritimt vinterklimat (jfr gråsiskan).

Gr

Gulsparven medtogs i denna undersökning av den speciella orsaken, att från åtskilliga håll muntligen och skriftligen framstälts förmodanden om en stark minskning i artens numerär år 1958. Vårt material lämnar ett visst stöd åt detta antagande. Ser man på totalsiffran för hela riket (kol. D och H), kan man fastställa en minskning till ungefär hälften. Inget enda distrikt utom Halland—Bohuslän

uppvisar ökning, och siffrorna från detta område är båda säsongerna mycket låga. Tyvärr har vi på grund av tidigare angivna skäl måst borträkna en del områden för denna art. Dock kan man med ledning av de erhållna siffrorna våga påstå, att gulsparven uppträtt i landet i väsentligt minskad omfattning vintern 1958—59 i jämförelse med föregående vinter. Om detta berott på populationsminskning eller på förändrad proportion övervintrande i relation till flyttande exemplar, låter sig emellertid inte avgöra. Det skall bli speciellt intressant att följa denna arts fluktuationer kommande vintrar.

Till nästa årsskifte kommer vinterfågelinventeringen att upprepas på samma sätt som tidigare år. Från det första till det andra tillfälle, som inventeringen genomfördes, skedde glädjande nog en tredubbling av antalet inrapporterade exkursionstimmar. Med hänsyn till att värdet av undersökningen är direkt beroende av materialets omfång, hoppas vi få in än större material från samtliga delar av Sverige. Alla som deltog i 1958—59 års vinterfågelinventering kommer i god tid före nästa årsskifte att erhålla upprop till 1959—60 års inventering. Övriga personer med intresse för att delta i den fortlöpande undersökningen torde sätta sig i förbindelse med fil. kand. INGVAR LENNERSTEDT, Biskopsg. 18, Lund, i och för erhållande av nämnda upprop.

För bestridande av kostnader i samband med den pågående vinterfågelinventeringen har vi erhållit bidrag från Skånes Ornitologiska Förenings forskningsfond (1957—58) samt Sveriges Ornitologiska Förenings forskningsfond (1958—59), för vilken hjälp vi är mycket tacksamma. Ett hjärtligt tack riktas även till samtliga rapportörer.

Summary: The frequency in Sweden of *Carduelis flammea*, *C. spinus* and *Emberiza citrinella* in the winters of 1957—58 and 1958—59.

The authors started in 1957 a cooperative investigation of the distribution and annual fluctuations of the Swedish winter bird fauna. Ornithologists all over the country were asked to send in lists of species observed in the period of 23 December to 8 January, stating time spent in the field and giving quantitative data on every species. In the first winter reports on 650 hours' field work were sent in; the succeeding winter this figure had risen to no less than 1,800 hours. The investigation is scheduled to continue next winter.

The three species mentioned above were selected for a brief study (Table 1). *Carduelis flammea* was nearly absent from South and Central Sweden in the winter of 1957—58, but the following winter it belonged to the most abundant of all passerines. This was one of the largest irruptions of the species for many years. From the figures in Table 1, there seems to have been a concentration to inland areas, coastal districts showing relatively lower frequencies.

Carduelis spinus also wintered in larger numbers in the winter of 1958-59 than the previous winter. The species mainly occurred in western districts with mild climate (cf. *C. flammea*).

It seems justified from the data on *E. citrinella* to conclude that the overall winter population was lower during the latter winter of the two so far investigated. It is not known whether this depends on decreased autumn population or low proportion of wintering birds in relation to the migrating ones. It should be stressed that the figures for this species are less reliable than those for *Carduelis* spp. as *E. citrinella* is extremely stationary and restricted to a great extent to synanthropic habitats.

Manuskriptet inlämnat den 12.6. 1959. Förf:s adr.: INGVAR LENNERSTEDT, Biskopsg. 18, Lund; STAFFAN ULFSTRAND, Siriusg. 22, Lund.

Fälla för fångst av småfågel

Av

CARL E. LINDBERGH

Då vi sedan 1945 bedrivit ringmärkning av fågelungar i bon och holkar och funnit detta ge en mycket låg återfyndsprocent beslöts 1956 att övergå till märkning av flygga fåglar. För detta behövs lämpliga fångstanordningar. Det visade sig vid genomgång av en del litteratur på det området, att det existerar en mångfald typer av fällor. Ett antal små mjärddar tillverkades och visade sig ge medelmåttig fångst vår och höst av sådana fåglar, som företrädesvis söker sin föda på marken. Det var emellertid vår önskan att även kunna märka andra arter. En förnyad genomgång av «fällolitteraturen» gav vid handen att den enda typ, som kunde tänkas användbar för detta ändamål, var den s. k. Helgolandsfällan. Då en sådan anordning skulle bli dyrbar att uppföra och i övrigt ej föreföll lämplig, kunde någon sådan ej byggas. Det återstod för oss endast att konstruera en fälla, som bättre passade vårt syfte och våra resurser.

Ett antal förslag till olika konstruktioner uppgjordes. Dessa diskuterades och därvid beslöts att bygga nedan beskrivna fälla, vilken med några små förbättringar är identisk med det ursprungliga förslaget. Då denna fälla visat sig mycket lättskött, billig att uppföra, och då den på ett bekvämt sätt ger en mycket god fångst av sådana arter, vilka är svåra att komma åt på annat sätt, bl. a. sidensvans, har vi beslutat att låta även andra märkare få del av konstruktionen.

Principen är, att fåglarna genom utlagd föda lockas ned i fällan, vilken skötes manuellt. Genom att en duk drages över, hindras de innevarande fåglarna från att ta sig ut. Manövreringen sker från ett fönster i bostaden, varifrån man då och då har möjlighet kasta en blick på fällan för att se om det finns något värt att fånga. Därigenom kan en mycket effektiv bevakning hållas och man behöver inte gå miste om så många fåglar, som skulle vara fallet med en manuellt manövrerad fälla på en plats, vilken endast kunde hållas under observation någon timma per dag.